

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

מסעי — בין המצרים

(חלק יח)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת מטות-מסעי, כ"כו תמוז, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

מסעי

בין המצרים

קשה לפני הקב"ה יותר כו' מחורבן בית המקדש⁸.

וכשם שאנו רואים שבעת הסתלקות הצדיקים סדר ההנהגה הוא בשני הקצוות – מחד גיסא נדרשת אז ההנהגה של „בוכה ומתאבל“⁹ על סילוקו של הצדיק, ומאידך גיסא, הרי זהו הזמן¹⁰ ללמוד מ„מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו“, כדי להמשיך וללכת בדרכיו אשר הורנו¹¹, ואזי חל על כך מאמר חז"ל¹² „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים“, וכלשון המשנה¹³ בנידון דידן „הוי מתלמידיו של אהרן“ –

על-דרך-זה הוא בנוגע לזמן חורבן

(8) איכ"ר פ"א, ט (לז). וראה כלי יקר פרשתנו שם, מט. מגלה עמוקות עה"ת פרשתנו בתחלתה (מו, ג). של"ה במס' תענית שלו דרוש לפרשת מטו"מ (רו, ב). ושם (רח, א) „דרוש להספד מיתת הצדיקים ולחורבן ב"ה“.

(9) ראה מו"ק כה, א. רמב"ם הל' אבל פי"ב ה"ב.

(10) כנודע שכל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו למעלה בבחי' העלם והסתר מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה בעת פטירתו¹⁴ (אגה"ק סי' כח. וראה סידור שער הל"ג בעומר (דש, ב'ג)), ומובן שעד"ז הוא בכל שנה ביום פטירתו כידוע פי' האריז"ל עה"פ הימים האלה נזכרים ונעשים (רמ"ז בספר תיקון שובבי"ם. ועוד).

(11) ראה אגה"ק סי' זך וביאורו.

(12) תענית ה, ב. וראה אגה"ק שם בביאור מחז"ל דאשכח ר' יתיר מבחיהי.

(13) אבות פ"א מי"ב.

א. בפרשת מסעי בולט וניכר בגלוי הקשר של פרשת השבוע לזמן בשנה שבו קוראים בה בתורה¹. פרשה זו נקראת לעולם בסמיכות לראש חודש מנחם-אב (בראש חודש גופא, למחרתו, או בשבת מברכים החודש מנחם-אב), ובה² מסופר לראשונה שמיתת אהרן היתה „בחודש החמישי באחד לחודש“³. מיתת אהרן עצמה מתוארת, ובאריכות, לעיל בפרשת חוקת⁴, אך זמן מיתתו (ומספר שני חייו) מופיע בפרשתנו דוקא⁵.

קשר זה בין מועד קריאת הפרשה למסופר בה אינו רק בסמיכותו בזמן למיתת אהרן, כנ"ל, אלא גם בתוכן ענינם של שני הדברים: בחודש מנחם-אב⁶ אירע חורבן בית המקדש⁶, שריפת בית אלקינו, ואמרו חז"ל⁷ „שקולה מיתתו של צדיקים כשריפת בית אלקינו“ וכן אמרו „סילוקו של צדיקים

(1) ראה גם של"ה חלק תושב"כ (שסו, ב ואל"ך) „אלו שלשה הפרשיות (מטות מסעי ודברים) תמיד חלים בין המצרים כי הוא דבר בעתו“, ומבאר השייכות בתוכנו. וראה גם לעיל ע' 378. וש"נ.

(2) לג, לח.

(3) כ, כח.

(4) וראה לקו"ש ח"ח ע' 198 ואל"ך.

(5) שכולו כלול בראש חודש.

(6) שייכות מיוחדת לר"ח מנ"א עם החורבן –

עפ"ד רז"ל (הובאה בפרש"י) עה"פ קרא עלי מועד (ר"ח) לשבור בחורי (איכה א, טו).

(7) ר"ה יח, ב.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע לבית המקדש – על־דרך־זה בענין מיתת צדיקים: על־ידי ההליכה בדרכיו וכו', „אף הוא בחיים” כנ"ל, היינו שחיי האמיתיים של הצדיק – שהרי „חיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים”²⁰ שהם אמונה ויראה ואהבה”²¹ – נמשכים והנם „חיים וקיימים” ב„זרעו”, תלמידיו ותלמידיו תלמידיו.

ועפ"ז נוספת הדגשה מיוחדת בקשר שבין חורבן בית המקדש (בחודש אב) למיתת אהרן (בראש חודש מנחם־אב): סיבת חורבן בית המקדש (השני) היתה חטא שנאת חינם²¹, והתיקון על כך הוא ענין „הוי מתלמידיו (שקרויים בניו”²², זרעו) של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה”, אהבת חינם.

ב. לכאורה אפשר להקשות על כך: לגבי הסתלקות צדיקים הלשון היא „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים” (ולא „כאילו” הוא בחיים) – היינו ש„זרעו” ההולך „בדרכיו” וכו' פועל ש„הוא בחיים” – כי מאחר שחיו של הצדיק „אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים”, הרי „הוא בחיים” (חיו האמיתיים) – „חיים רוחניים” – נמשכים ממשי);

משא"כ בנוגע לעסק בצורת הבית,

עכשיו יהו קורים בצורת הבית ואני מעלה עליהם כאילו בבנינו הם עסוקים. וראה לקמן בפנים סעיף ג' ובהערות. (20) בשני יודיון, אבל לפני זה „בשרים” – בחד יוד. ולכאורה צ"ל בשווה בשתי התיבות.

(21) יומא ט, ב.

(22) ספרי ופרשי' ואתחנן ו, ז.

בית המקדש: מצד אחד החיוב על־פי התורה בעת זו הוא להיות „מתאבל על ירושלים”¹⁴, ומצד שני, בין המצרים דוקא הוא זמן שבו דרושה התחזקות מיוחדת שלא ליפול ביאוש מן הגלות ח"ו, מתוך ידיעה – כסיום וחותם הפטרת פרשת מסעי – אשר „מעתה”¹⁵ קראת לי אבי אלוף נערי אתה”, ומה טוב – לעודד את עצמו ואת בני ישראל בכלל, בחושך כפול ומכופל דעקבתא דמשיחא¹⁶, ובפרט ב„בין המצרים”, על־ידי חיזוק בקיום „אחכה לו בכל יום שיבוא” ועל־ידי לימוד ועיסוק ב„צורת הבית ותכונתו ומוצאיו ומובאיו וכל צורתו ואת כל חוקותיו”¹⁷, אשר אז – כמאמר חז"ל¹⁸ – „אמר לו הקב"ה (ליחזקאל) גדול קרייתה בתורה כבנינה לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבניין הבית”¹⁹.

(14) תענית ל, ב (לגבי ת"ב). וראה ע"ד פרטי הדינים ומנהגים בימי בין המצרים – טוש"ע או"ח סתקנא סוס"ב, סוס"ד. ס"ט. סט"ז ואילך. ובנ"כ שם.

(15) ירמ" ג, ד.

(16) סיום מס' סוטה.

(17) יחזקאל מג, יא.

(18) תנחומא צו יד.

(19) ובפסיקתא דר"כ (פ' ו) פסיקתא רבתי (פ"ז) ויקר' (פ"ז, ג) יל"ש (יחזקאל שם): אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים בו כאילו אתם בונים אותו*. וביל"ש שם לפני"ז (ממדרש ילמדנו) עה"פ (שם, *) אתה בן אדם (קרוב ללשון התנחומא): א"ל לאו אע"פ שאינם עושים אותו

(* ביל"ש „בו”. וראה לקמן הערה 72.

וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם" וכיוצא בזה בשאר הקרבנות – שענין זה שבקרבנות, "כאילו הקריב", אין פירושו שיש כאן השוואה בשכר בלבד, או בכך שעל-ידי העסק בקרבנות מכפר הקב"ה על העוונות כמו על-ידי הקרבת הקרבן (היינו שהלימוד פועל את אותו הענין שפועלת ההקרבה)²⁶, אלא יש בכך (לכמה דעות, על-כיל-פנים) גדר של הקרבת²⁷

בתורת עולה כאילו הקריב עולה כו"*. ועד"ז הוא בבעה"ט ר"פ צו עה"פ זאת תורת העולה. ובבחי"י (ס"פ ויקהל. צו ז, לו), "כל העוסק בפרשת עולה כאילו הקריב עולה, בפרשת כו".

ובפסיקתא (בהמשך לקרבן תמיד) וביק"ר (הנ"ל הערה 19), "הואיל ואתם מתעסקין בהם כאילו** אתם מקריבים אותם" (וי"ג, "קרבנות"). ובתנחומא שם, "ואם תעסקו בהן אני מעלה עליכם כאלו בקרבנות אתם עוסקים". וביק"ר ותנחומא הנ"ל הוא עה"כ (ובהמשך ל)זאת תורת העולה.

(26) להעיר מהלשון בתענית (כו, ב) מגילה (לא, ב) בזמן שקוראים לפני כו' אני מוחל להם על כל עונותיהם.

(27) ראה מת"כ לויק"ר שם ד"ה כאילו אתם מקריבים: דריש היא העולה הכי זאת תורת העולה כשאתם עוסקים בתורת העולה היא הקרבת העולה בעצמו (וראה יפ"ת שם). וראה בחיי ויקהל שם, "כאילו הקריב הקרבן עצמו כו' כאילו עשה הנעשה והקריב קרבן על המזבח" (ולהעיר דבפסיקתא דרי"כ ופס"ר שם הרי"ז בא

הרי כאן נחוץ קיומו של בית המקדש הגשמי (כדי להקריב שם קרבנות גשמיים – דלא כמו משחרב בית המקדש, שאז תפילות²³ במקום קרבנות תקנום), ואילו הדיבור והלימוד הנ"ל, אשר, "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית", לכאורה אינו אלא כדיבור התפילות?

אבל באמת אינו כן, כי כאשר תורת אמת משווה שני דברים זה לזה (כבנידון דידן, שעל-ידי הלימוד בצורת הבית כו', "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית"), הרי זה מפני שבאמת הם דבר אחד;

413

אלא שכיון שהתוצאות הגשמיות מעסק זה באות בפועל ממש למטה רק לאחר זמן, נאמר הדבר בלשון "כאילו", אבל גם קודם שהדבר בא ונמשך בפועל ממש (כבנידון דידן – קודם שניתנה הרשות והיכולת לבנות את בית המקדש למטה בגשמיות) – אין פירוש הדבר שהלימוד בצורת הבית כו' הוא זכר בלבד לבנין בית המקדש (וכיוצא בזה), או שנבנסוף לזה) הקב"ה נותן על כך שכר השווה לשכר על בנין בית המקדש, אלא שע"ז שאדם עוסק בלימוד, הרי הוא עוסק בבנין הבית.

ג. הביאור בזה מוכן מתוך דברי רז"ל²⁴ בנוגע לקרבנות, "כל העוסק בתורת חטאת²⁵ כאילו הקריב חטאת

(* במהד"ת שם, כמו שאמר חכמים ע"פ (צו ז, לו) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת וגו' (וכ"ה בבחי"י צו שם). ובמנחות שם לפנינו היא עה"פ (צו, יח. ז. א) "זאת תורת החטאת" "זאת תורת האשם". (ועד"ז בהל' ת"ת שם פ"א ס"ד). ועל הפסוק, "זאת התורה לעולה וגו'" דריש ר"ל שם לפניו, "כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם". ראה חזק"ג מוהר"א שם. וראה לקמן בפנים ההערה מבעה"ט ומדרשים כו'. (** ביק"ר שם מעלה אני עליכם כאילו.

(23) ברכות כו, ב. טושי"ע (ודאדה"ז) או"ח סי' צח (ס"ד).

(24) מנחות כסופה. וראה מדרשים הנ"ל הערות 18, 19 (ובהערה הבאה).

(25) בשו"ע אדה"ז או"ח מהד"ת סוס"א, מהד"ק שם ס"יא, הל' ת"ת פ"ב ס"יא, "כל העוסק

414 בהלכה, בנוגע לפרשת הקרבנות – „לא יאמר אלא ביום לפי שאין מקריבין קרבן בלילה”²⁹, ועל־דרך־זה מצינו בעוד כמה דינים והלכות, שהעסק בתורת הקרבנות צריך להיות בדוגמת הקרבנותם³⁰.

ההקרה. וראה שו"ע אדה"ז הל' ת"ת שם שמצד כל העוסק בו: נכון הדבר . . ללמוד הלכות כל הקרבנות בשלימות בו כמבואר היטב בחיבור הרמב"ם בו. וראה פיה"מ להרמב"ם סוף מנחות: ראוי לאדם להתעסק בדברי הקרבנות ולשאת ולתת בהן (בתרגום קאפח: ולהתבונן בהם). באר שבע בהקדמה בסופה. וראה בחיי צו שם. בב"י סי' א' הביא ב' המאמרי רז"ל (דתענית מגילה ודמס' מנחות) ביחד. ואולי – כי שם מדובר רק באמירת פרשת הקרבנות. ובטור או"ח ר"ס מח „כדאי' במדרש בו' כ"ז שעוסקין בהן מעלה אני עליהם כאלו הקריבום לפני". ובב"י שם ציין לתענית ומגילה שם. וראה לקו"ש ח"ה ע' 438 ובהערה שם.

וראה לקו"ש ח"ב ע' 38-9.

29 (שו"ע אדה"ז מהד"ק שם סי"ג. ועד"ז במהד"ת שם (משו"ע שם סי"ו. וט"ז שם סק"ו). ולהעיר דמשנה מלשון הטור שם „טוב יותר לאומרים ביום". ושם ר"ס מח: כאלו הקריבו קרבן תמיד במועדו. וראה הלשון בסדר קרבן פסח (סידור הארז"ל. של"ה קמב, א. סידור אדה"ז) לפניו ולאחריו (וראה בארוכה לקו"ש חלק לב הנ"ל). אבל ראה אוה"ת במדבר (שבועות ע' קנט ואילך).

30 ראה שו"ע אדה"ז מהד"ק שם (סי"א ואילך, וש"ו): ולפי שכל קרבן . . טעון נסכים לפיכך בו' (סי"א); יאמר תחלה פ' חטאת ואח"כ פ' עולה מפני שחטאת בו' (סי"ב); צריך לומר פ' הקרבנות מעומד . . דוגמת הקרבנות שהיתה מעומד* (סי"ד); אבל לא יאמר כך אחר פ' חטאת בו' והרי זה כמקריב חזו"ן בעודה בו' (סט"ו).

עוסקים. וראה (ע"ד החסידות) תו"ח שם, ע"ב ואילך.

(* במהד"ת שם: אבל אצ"ל מעומד. אבל שם מפורש הטעם: מאחר שהוא איננו כהן העובד בו'.

הקרבן²⁸, והדבר אף בא לידי ביטוי

לתרץ, ולמה הוא אומרה ושונה (פ' התמיד) בו לפי שהיו ישראל אומרים לשעבר היינו מקריבים קרבנות ומתעסקים בהם ועכשיו שאין אנו מקריבים מהו להתעסק בהם א"ל הקב"ה בו"ן].

וראה חדא"ג מנחות שם, לבוש או"ח ס"א ס"ו. פרישה שם סקט"ז (מפרש"י). ושם בסו"ס נ בהחילוק דמשנת איהו מוקמן ופרשת התמיד: פרשת התמיד שבקריאתו הוה כאלו הביא הקרבן ממש. וראה תו"ח שמות תקפג, א בסופו. וראה הערה הבאה ובהערה 30.

28 ואולי זהו החילוק בין „קוראין לפני" שבתענית ומגילה שם, שאז „מעלה אני עליהן כאלו הקריבום לפני", שמדגיש הפעולה לגבי הקב"ה והתוצאה מזה „ואני מוחל להם בו"ן, לעוסק", מתעסקים בהם" שבמנחות, פסיקתא וויק"ר שם, שבזה אומרים „כאלו הקריב" „כאלו אתם מקריבים אותם***, פעולת ומצות

(* ועד"ז הענין דתפלות במקום קרבן. אבל ראה טשו"ע ודאדה"ז הנ"ל הערה 23): ולכן צריך ליזהר וכו'.

יש לומר. דכל תנאים אלו שבהם צריכה התפלה להיות דומה להקרבנות קרבנות הם רק משום שהפעולה והתוצאה דתפלה דומה לקרבנות, או דמעשה התפלה היא במקום מעשה הקרבנות, משא"כ בתורה הוא משום שלימוד תורת הקרבנות הוא בגדר הקרבנות קרבן ממש.

ולהעיר מלקו"ת ר"פ פינחס: וכן בקרבנות מחשבה זו תפלה עבודה שבלב שכנגד הקרבנות ודבור הוא ת"ת דקרבנות כל העוסק בתורת עולה בו' ועבודת הקרבנות עצמן בו' נעשה.

אבל הלשונות ופרטי התנאים שבשו"ע שם „שהתפלה היא במקום קרבן" ולכן צריך שתהי' דוגמת הקרבן בכונה ומעומד וקביעת מקום ובלי חציצה וכו' – הם לכאורה כמו הפרטים לגבי עסק בתורת הקרבנות (המבוארים בפנים ובהערה 30), יותר על כן, ומה משמע, שגם החפצא דתפלה היא בגדר הקרבנות קרבן ממש. ואכ"מ. – וראה לקו"ש ח"ב ע' 38-9.

(** בתנחומא שם: לא תשכחו עצמכם לסדר הקרבנות אלא זהירו לקרות בהן לשנות בהן ואם תעסקו בהן אני מעלה עליכם כאלו בקרבנות אתם

415 ויעל־דרך־זה (ויתירה מזו) הוא בנוגע לעסק בצורת הבית כו' (שהושווה³¹ במדרש שם³² לעסק בהלכות הקרבנות), כמובן מלשון המדרש³¹, שעל טענתו של יחזקאל „עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית כו', וכי יכולין הן לעשות הניח להם עד שיעלו מן הגולה כו'“, השיב לו הקב"ה „ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל“, ולכן הורה שיעסקו בלימוד „צורת

הבית כו'“ – זאת אומרת, שעל־ידי לימוד זה אין „בנין ביתי בטל“³³.

וי"ל הביאור בזה:

המצוה „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“³⁴ היא מצות עשה לדורות³⁵, שמוטל חיוב על ישראל³⁶ לבנות בית המקדש. ולכן, כשאין ישראל יכולים לבנות את בית המקדש בפועל ובמעשה מפני סיבות שאינן תלויות בהם³⁷, חל עליהם החיוב והמצוה³⁸ להתעסק

(33) והיינו דה, כאילו הוא לא רק על עוסקים בבנין הבית, על מעשה ה„גברא“ דנחשב כאילו האדם עוסק בבנין הבית, כ"א גם על החפצא של (בנין) הבית. וכמודגש בלשון הפסיקתא, ויק"ר ויל"ש** שם „הואיל ואתם מתעסקים בו כאילו אתם בונים אותו (בו)“. ובמנחות שם: אלו ת"ח העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם. וראה שיחת ש"פ ראה תשמ.

(34) תרומה כה, ת. רמב"ם ריש הל' בית הבחירה.

(35) להעיר מאוה"ח תרומה שם: היא מ"ע כוללת כל הזמנים. . אפילו בגליות כו'. וראה ספרי דבי רב לספרי (ראה יב, י – פ"י יד).

(36) ואף ש, בנין בית הבחירה הוא מה מצות שהם חובה על הצבור לא כל איש ואיש (סהמ"צ להרמב"ם בסוף חלק המ"ע) הרי כתב הרמב"ם (הל' ביהב"ח פ"א הי"ב): „הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים“.

(37) בפועל, אף שהסיבה העיקרית תלוי בהם דמפני חטאינו כו'.

(38) להעיר מבחי ויקהל שם: מצוה גדולה היא. ובשו"ע אדה"ז אר"ח סתרכ"א סט"ו: ומצוה ללמוד ביהו"כ מנשיות יומא כדי שתעלה האמירה במקום הקרבה.

(* ראה לעיל הערה 28 ובשוה"ג הב' עד"ז לענין שינוי הלשונות בהקרבת הקרבנות.

** וי"ל שזהו החידוש דשמואל לגבי המאמר לפנ"ז ביל"ש שם.

ועוד** וראה שם ר"ס מח. ובארוכה של"ה רא, ב ואלך. ושם (רב, סע"א): וגם מאחר שכל העוסק בפ' הקרבנות לשם הקרבת הקרבן הוא במקום הקרבת הקרבן צריך שיהי' דומי' להקרבה בכל חוקותי וככל משפטי.

ובתנחומא שם בהמשך הענין (ועד"ז בפסיקתא וויק"ר בקיצור לשון) למה הם מתחילים התינוקות של בית רבן ללמוד בספר ויקרא כו' ומפני שהם טהורים כו' שיהו מתחילין תחלה בסדר הקרבנות יבואו טהורים ויתעסקו במעשה טהורים לפיכך אני מעלה עליהם כאילו הם עומדים ומקריבים לפני הקרבנות. וראה עץ יוסף שם: מפני שהעסק כו' הוא כאילו הקריבם שפיר שייך להתינוקות כו' שאטור להקריב בטומאה. ועד"ז בפ"י מהר"ו בויק"ר.

(31) בתנחומא שם. (32) ואם ברצונך לידע (האמור לפנ"ז בקרבנות „שאני מעלה עליכם כאילו בקרבנות אתם עוסקים“) בא וראה כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית כו' וגם בפסיקתא ובויק"ר הובאו בהמשך אחד. ובהל' ת"ת שם (הג"ל הערה 25) שמצד כל העוסק כו' „נכון הדבר אם אפשר לו ללמוד הלכות כל הקרבנות בשלימות וכל העבודות שבמקדש והלכות המקדש וכל כליו כמבואר באר היטב בחיבור הרמב"ם ז"ל בס' עבודה וס' קרבנות“.

** וראה אל"י רבה סק"י וי"ג.

„בקריתיה“, שעי"ז „כאילו אתם בונים ואתו“.

ידי הלימוד בהלכות בית הבחירה⁴² וספר עבודה⁴³.

כלומר: אין זאת רק שמאחר שאין אנו יכולים לבנות את בית המקדש בפועל, אנו לומדים על-כל-פנים אודות צורתו כו' בבחינת זכר ושייכות רוחנית לבנין המקדש, אלא בעסק זה בלימוד יש מגדר מצות³⁹ בנין בית המקדש⁴⁰.

ד. ואם תמצי לומר, לדברים אלו רמז הרמב"ם בפסוק שהביא לפני הלכות בית הבחירה, בתחילת ספר עבודה⁴¹, „שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביה“: הקדמת פסוק זה להלכות בית הבחירה ולספר עבודה מרמזת ומגלה שישנו חיוב וציווי „שאלו שלום“ (בדיבור וכו') המתקיים על-

לו כוונת הרמב"ם היתה שצריך ללמוד הלכות אלו בבחינת „זכר למקדש“ (בלבד), הרי היה לו להביא את הכתוב שממנו נלמד הדבר בגמרא⁴⁴ – „מנלן דעבדינן זכר למקדש שנאמר⁴⁵ כו' ציון היא דורש אין לה מכלל דבעי דרישה“. אבל בהביאו את הכתוב „שאלו שלום ירושלים“ דוקא, מדגיש הרמב"ם שישנו חיוב בפני עצמו ללמוד ולעסוק בפרטים ובפרטי הפרטים⁴⁶ (בדרך של „שאלו“⁴⁷ ב„שלום“) בהלכות בית הבחירה – לא רק בתור „זכר למקדש“ בעבר וכדי לדעת איך לבנותו בעתיד, אלא כחיוב וציווי בבנין בית המקדש בהווה, בזמן הזה.

משא"כ מן הכתוב (והלשון) „ציון היא דורש אין לה“ למדנו רק את חיוב הדרשה, על-דרך זכר.

ועפ"ז נמצא שלימוד הלכות בית הבחירה אינו רק כדי לדעת כיצד

(39) להעיר מהל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ד (מכתבי האריז"ל), „שכל נפש מישראל כו' תקיים כל התרי"ג מצות .. ודיבור ומחשבה הוא לימוד הלכותיהן על דרך שאמרו חכמים כו' שכל העוסק בתורת חטאת כאילו כו'“. וראה לקו"ת ר"פ פינחס. ובבאר שבע שם: שכבר קדמונים אחזו שער שהלמוד והעסק במצות הבלתי נוהגות בזמן הזה יותר הכרחי כו' כי אחר שלשלמותינו צריכים אנו לעיון ומעשה בכל חלקי תורתנו הקדושה ובוה החלק הבלתי נוהג אי אפשר בו המעשה והעיון והלמוד בו יספיק לנו לעיון ומעשה יחד.

(42) כי כמו ש„מקדש תקרא ירושלים כולה“ (פיה"מ להרמב"ם ר"ה רפ"ד), כן מובן לאידך, וכפשוטו של ענין, דבירושלים (נכלל) הכוונה (גם) למקדש. ובפרט ע"פ תוד"ה מאי (ובחים ס, סע"ב) ד„ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימא“.

(43) ראה לעיל הערה 32 מהל' ת"ת.
(44) ר"ה ל, א. סוכה מא, א.
(45) ירמ"ל, ל, יז.
(46) ראה בחיי ס"פ ויקהל. צורת הבית להתווי"ט בהקדמה. פיה"מ ובאר שבע שצויינו לעיל הערה 28.

(47) להעיר ממש"כ (ראה יג, טו) ודרשת וחקרת ושאלת, ודחז"ל בזה (סנה"מ, סע"א).

(40) להעיר מפיה"מ להרמב"ם מנחות שם, שלאחרי שמביא „כל העוסק בתורה כאילו הקריב כו' ואמרו ת"ח העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה ביהמ"ק כו' וע"כ ראוי לאדם להתעסק כו'“ מסיים „ולא יאמר הרי הן דברים שאין צורך להן בזמן הזה כמו שאומרים רוב בני אדם“.

וראה הון עשיר ריש מס' מדות.

(41) תהלים קכב, ו.

והשייך יותר לנידון דידן – ענין הגירות: אף שלצורך הכניסה לברית והגירות, צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן⁵³, מכל מקום, „בזמן הזה שאין שם קרבן צריך מילה וטבילה“⁵⁴, ובזה נעשית הגירות בשלימות; ומה ש„כשיבנה בית המקדש יביא קרבן“⁵⁴ אינו גורע כלל מגמר ושלימות הגירות בזמן הזה⁵⁵.

ו. על-פי הנ"ל (ס"ג) יש לבאר את דברי הרמב"ם בהקדמת פירוש המשניות בנוגע למסכת מדות: „אין בו ענין אחר אלא ספור שהוא זוכר מדת המקדש (של בית שני) וצורתו ובנינו וכל ענינו והתועלת שיש בענין ההוא כי כשיבנה במהרה בימינו יש לשמור ולעשות התבנית ההוא והתבניות והצורות והערך מפני שהוא ברוח הקודש“⁵⁶ כמו שאמר⁵⁷ הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל“.

וצ"ע בהמקדש את האשה ע"מ שהוא צדיק ולא ידעו שכבר חרב ביהמ"ק. וכן – בזמן ביהמ"ק אולי גם אז אין קרבן מעכב לקידושין כמו ש„אין אומרים כשמעון בן עזאי“ (קדושין שם). וראה חלקת מחוקק שם סקמ"ד. ב"ש שם סקנ"ה. בית אלקים שם. תשובת חת"ס „קובץ תשובות“ (ירושלים תשל"ג) תשובה כא. שיחת ו' תשרי הנ"ל.

53 רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ג ה"ד. מכריתות ט, א.

54 רמב"ם שם ה"ה, ע"פ כריתות שם. 55 בנוגע לזמן לזמן הבית – ראה רמב"ם הל' מחוטרי כפרה פ"א ה"ב. צפע"נ הל' איטו"ב שם ה"ד. וראה ריטב"א יבמות מו, ב סד"ה דיומא. נמוק"י שם ד"ה אנו רבנן בשם ר"י. רע"ב כריתות שם. ובכ"מ.

56 בהוצאת קאפח: והתועלת בכך שכשיבנה לשמור בו אותה צורה ואותו היחס כי אותו היחס מאת ה' כמו שאמר הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל.

57 דה"א כח, יט.

לבנותו לעתיד⁴⁸, אלא הדבר נוגע גם לחיוב בנינו עכשיו על-ידי העסק בהלכות אלו – „שאלו שלום ירושלים“.

ה. כעין דוגמא לענין הנ"ל בהלכה בפועל מצינו במצות תשובה ובגירות:

שלימות התשובה והכפרה על חטא (בשוגג) היא על-ידי וידוי דברים וקרבן⁴⁹, ואעפ"כ מוצאים אנו שבזמן הגלות, כאשר אי אפשר להקריב קרבן, נעשית שלימות הכפרה על-ידי תשובה (וידוי דברים) בלבד⁵⁰, ובזה מתקיימת בשלימות מצות התשובה⁵¹;

וכידוע הנפקא-מינה ההלכה בפועל בנוגע לדין „אל תשת גו' רשע להיות עד חמס“⁵².

48 ראה הקדמתו לפיה"מ בנוגע למס' מדות – הובא לקמן בפנים.

49 ראה רמב"ם ריש הל' תשובה. וראה בית אלקים להמבי"ט שער התשובה פ"ב.

50 באנציקלופדיא תלמודית ערך חטאת (ע' תג) כותב בפשיטות שאף בזמנ"ז כו"א צריך לכתוב חיובי חטאת שלו (ו"ט) – ולא ראינו זה כלל (שראי' היא בדבר הרגיל – שד"ח כללים מע' ל כלל עז. ו"ט) וגם אבותינו לא ספרו לנו. – והמקורים שצויינו שם יל"פ בדוחק עכ"פ. ואכ"מ ומבואר במק"א. וראה הערה שלאח"ז.

51 וצ"ע בר' ישמעאל ש„כתב על פנקסו כו' לכשיבנה ביהמ"ק אביא חטאת שמינה“ (שבת יב, ב) והרי אין מביאין חטאת נדבה. – ובכל אופן צ"ע דלא אישתימיט שום תנא וכו' לכתוב כן. ולגודל התמי' אולי י"ל ובפשטות: ר' ישמעאל ה' בזמן ר"י בן תנניא שאז ניתנה השרות לבנות ביהמ"ק (בר"ך ספס"ד) ובזמן ההוא קודם שבטלו הרשיון – קרה לר"י"ש שהטה וכתב על פנקסו. וראה בכל הנ"ל שיחת ו' תשרי תשמ"א.

52 משפטים כג, א. טושו"ע חו"מ סו"ס לד. אגה"ת פ"א. וראה קדושין מט, ב (שו"ע אה"ע סי' לח סקל"א). אבל אינו דומה פי' לשון בנ"א (דהמקדש) ללשון תורה („רשע“ – בעדות).

ועל-פי הנ"ל יובן: כיון שהמצות-עשה, "ועשו לי מקדש" היא תמידית, י"ל שקיימת תמיד המצוה לעסוק בבנין המקדש, היינו, שתוכן המצוה אינו רק עצם הלימוד והידיעה בתורת הבית, אלא גם החיוב לעשות כל התלוי בישראל שיהיה הכל מוכן וראוי לבנות תיכף⁶², וקיום חיוב זה פועל ש"אין בנין הבית בטל", כנ"ל.

418

ומה שלעתיד יהיה בפועל צורך בכך ש"יגלה הקב"ה עינינו ולהבין הסתום בדברי יחזקאל", וכן מה שבכמה ענינים הנה, כשיבנה משה ואהרן יהא עמנו⁶³ והם יגלו איך צריך לנהוג – אין זה גרעון במצות העסק בלימוד, שהוא בגדר בנין בית המקדש, אלא זהו עילוי נוסף שיתוסף לעתיד לבא.

ז. וי"ל שכשם שכן הוא בנוגע ללימוד והעסק והידיעה בצורת הבית כו', על-דרך-זה הוא גם בנוגע לבנין הבית כפשוטו:

ידוע שיש שתי דעות בדרך בנינו של בית המקדש דלעתיד: א) "יגלה⁶⁴

ובתו"ט⁵⁸ ביאר, שאף שבנין בית המקדש דלעתיד אינו דומה לבנין בית שני, וכמו שכתב הרמב"ם עצמו בהלכות בית הבחירה⁵⁹ ש"בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר, ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל" – ואם כן, סוף-סוף מהי התועלת שבידיעת מדות הבית השני –

הנה, אעפ"כ יש תועלת לבנין דלעתיד מלימוד מסכת מדות, עבור הפרטים שבהם שווה הבית דלעתיד לבית שני ולבית ראשון. ואין-הכי-נמי שיהיו בבנין דלעתיד שינויים מבנין בית שני, כי "יגלה הקב"ה עינינו . . ולהבין הסתום בדברי יחזקאל ונבנהו, אבל מכל מקום צריך לסיפור בנין השני שכן רוב ועיקרי הבנין מיוסדים בתבנית ה' אשר השכיל לדוד ולא ימוט". זוהי כוונת הרמב"ם בראייתו מן הכתוב (מדברי דוד לשלמה), "הכל ככתב מיד ה' עלי השכיל"⁶⁰.

אבל אין זה מחוור כל צרכו: מאחר שבבנין דלעתיד יהיו כמה וכמה שינויים, ויהיה צורך ש"יגלה הקב"ה עינינו כו' . . ולהבין הסתום בדברי יחזקאל" – אם כן, מהו ההכרח בתיאור זה ה"זכר מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל עניניו" שבמסכת מדות⁶¹?

(58) בפתיחה למס' מדות.

(59) פ"א ה"ד.

(60) ראה שו"ת חת"ם יו"ד סר"ל. או"ח סר"ח.

וראה גם בארוכה אוה"ח תרומה כה, ט.

(61) בתו"ט שם מסיים: "ואילו לא ה' זה

הספור נכתב בספר לא מצאנו ידינו ורגלינו באותו הבנין העתיד שיבנה במהרה בימינו". וצ"ע.

(62) ראה פרש"י יחזקאל שם, יא: וישמרו ילמדו עניני המדות מפיו שידעו לעשותם לעת קץ. וראה צורת הבית שם בתחלתו: זוה השם ב"ה אל הנביא שיגיד לישראל שימדדו כל תוכן חשבון הבנין ושישמרו הצורות בלבבם שמוא היום יבא משיח ואין כאן בונה פונה לבנין בהמ"ק.

(63) תוד"ה אחד (פסחים קיד, סע"ב). וראה

יומא ה, ב.

(64) פרש"י סוכה מא, סע"א. ר"ה ל, סע"א.

וכ"ה בתוס' סוכה שם. שבועות טו, ריש ע"ב ד"ה אין, ומסיים, "וכן מפרש במדרש תנחומא" (וי"ל שהכוונה לתנחומא פקודי יא). זח"א כה, א. ח"ב נט, סע"א. קה, סע"א. ח"ג רכא, א. ילקוט תהלים

והמבואר בזהר ובמדרשים כו' שייבנה בידי שמים:

ספרו של הרמב"ם הוא ספר הלכות, ועל-פי הלכה בנין המקדש הוא מצוה שחיובה מוטל על ישראל, ולכן הדגיש הרמב"ם את החלק בבנין בית המקדש שייבנה על-ידי ישראל (שעי"ז) הם מקיימים בשלימות את המצוה (שעליהם).

משא"כ העניינים שבמקדש דלעתיד שיתגלו בידי שמים – אינם בכלל חיוב ומצות בנין בית המקדש, המוטל על בני ישראל.

אבל המדרש והזהר (פנימיות התורה) עוסקים בשלימות בית המקדש דלעתיד ובתכלית המכוון שבו – וזה תלוי בעילוי שבבית המקדש שיתחדש ויבוא מלמעלה, „בניינא דקוב"ה"⁶⁶, ולכן מודגש בהם הבנין שיעשה בידי שמים.

ועפ"ז מובן ענין בנין המקדש לעתיד לבא, שזה שחלק מן המקדש יתגלה מן השמים אינו מחמת חסרון ח"ו בבנין שעל-ידי בני אדם – על-ידי משיח צדקנו; במעשה הבנין מקיימים ישראל את מצות בנין בית המקדש בשלימותו, ולאחרי זה יתוסף מה שיגלה ויבוא משמים.

ח. עפ"ז יומתק מה שעל-ידי ההתעסקות עתה בלימוד וקריית צורת הבית „אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית", או בלשון האחרת „הואיל ואתם מתעסקין בו כאילו אתם בונים אותו" (ובשני הקצוות):

(70) זח"א וזח"ג שנשמנו בהערה 64.

ויבוא משמים שנאמר⁶⁵ מקדש אדני" כוננו ידוך": (ב) הבנין יהיה בידי אדם – משיח יבנה את בית המקדש⁶⁶.

ואחד האופנים לתווך בין שתי הדעות⁶⁷ – יש לומר: החלק שבבנין שהוא מסוג הדברים המבוארים ומובנים מן ה"סיפור" שבמסכת מדות (ובלשון הרמב"ם „מעין דברים המפורשים ביחזקאל") יבנה בידי אדם; והפרטים שבסוג ש"אינו מפורש ומבואר" יתגלו משמים על-ידי הקב"ה.

[או באופן אחר: בנין הבית למטה יהיה בידי אדם – על-ידי משיח (שיתגלה לו מה ש"אינו מפורש ומבואר"), ובמקדש זה שלמטה „יתלבש" המקדש שלמעלה⁶⁸,

ובדוגמת ועל-ידך האש שלמעלה שנתלכשה באש שלמטה – שמצוה להביא מן ההדיוט⁶⁹,

והתלכשות זו היא שתכניס ותקבע את הנצחיות בבנין דלעתיד].

ובזה מבואר טעם השינוי והחילוק שבין שתי הדעות הנ"ל – דעת הרמב"ם שמשח יבנה את המקדש,

רמז תתמח בסופו. וראה תנחומא (באבער) בראשית יז (בסופו).

(65) בשלח טו, יז.

(66) רמב"ם ה"ל מלכים רפ"א ובסופו. וכמוכן גם ממש בנוגע התועלת במס' מדות (נעתק לעיל בפנים). והוא ע"פ ירושלמי מגילה פ"א ה"א. ויק"ר פ"ט, ו. וראה גם ירושלמי פסחים פ"ט ה"א (תוספתא פסחים פ"ח, ב).

(67) ראה עוד אופנים לקו"ש ח"א ע' 98.

ח"ג ע' 84.

(68) ראה עד"ז ערוך לנר סוכה שם ד"ה א"ג.

(69) עירובין סג, א. יומא כא, ב. וראה לקו"ת

ר"פ תצא (לד, ג ואל"ך). יוה"כ (סח, ג). סוכות (עח, ד). ברכה (צד, ב). וראה במדבר (יא, א).

ומאידך, כשם שהשלימות במקדש דלעתיד לבא תושג דוקא על-ידי מה שיגלה ויבוא מן השמים כנ"ל, על-דרך-זה הוא גם במצות הלימוד והעסק בכל פרט וחלק של מעשה הבנין, שאף בזה יש צורך בכך ש"אני מעלה עליהם", ודוקא עי"ז באה תכלית השלימות (דעתה) במצות הבניה שעל-ידי העסק בתורת הבית.

ט. מכל הנ"ל נלמדת הוראה מיוחדת לכל אחד מישראל:

420 ראשית, עד כמה ראוי ומתאים לעסוק בתורת הבית צורתו מוצאיו ומובאיו וגו', ובפרט בימי בין המצרים, מאחר שע"ז מקיימים בזמן הגלות את מצות בנין בית המקדש, וממילא זה גופא מחליש את ענין החורבן (ואת הגלות בכלל), ומחליש את ימי בין המצרים כו'.

וזה גופא פועל שמתוך „כאילו אתם בונים אותו” נבוא לבנין בית המקדש כפשוטו בגשמיות על-ידי משיח צדקנו, ויתגלה בו מיד בית המקדש שלמעלה, ובמהרה בימינו ממש.

(משיחת מוצש"ק 9' מטר"מ תשל"ט)

מאחר שלכל הדעות תכלית השלימות של בית המקדש תושג עי"ז ש"יגלה ויבוא משמים" – ודוקא חלק זה (שלא יבנה בפועל בידי אדם) גורם את הנצחיות בבית המקדש, כמו שנאמר⁷¹ „אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו”, היינו שהבית הראשון והשני הם „בניינא דבר נש דלית ביה קיומא כלל”, אבל הבית השלישי יהיה קיים לעולם להיותו „בניינא דקוב"ה” –

צריך לומר, שקיום מצות בנין בית המקדש בזמן הזה על-ידי העסק בתורת הבית וצורתו צריך אף הוא להיות מעין ודוגמת הבנין בפועל על-ידי בני ישראל לעתיד לבא – חיוב ומצות הלימוד והעסק במידות ובתבניות וכו' הידועות לבני אדם, בחלק הבנין שיקום בידי אדם⁷².

(71) תהלים קכו, א.

(72) ועפ"ז מובן הלשון דשמואל במדרשים (פסיקתא וויק"ר) הנ"ל „כאילו אתם בונים אותו”, ולא כמ"ש בצורת הבית שם „ונראה לדקדק מלשונו (דשמואל בפסיקתא*) שאמר בונים בו ולא אמר בונים אותו כו', שמשמעו קצת ממנו,

(*) כ"ה בצורת הבית שם. ולפינו בפסיקתא דר"כ ופס"ד „אותו”. והלשון „בונים בו” הוא ביל"ש יחזקאל שם.

